

Dné Leta

14. 855. sta uboga učitelja David in Tomaž Fiskén v Hartlepool-u na Angleškem dobila patent za prvo misel, kako bi sopár dal pluge goniti. Iz te misli izvira prvi paroplug Fowlerjew.

5. 1582. je v Bokhausenu pri Erfurtu med grozno hudo uro s potresom z neba padalo sila veliko rudninske tvarine človeškim lasem podobne.

5. 1834. Ukazuje Ruski car Nikolaj napravo žitnic kot pomočnic ob času velike žitne dragine.

6. 1811. je bila v vsi Avstriji žitna žetev dokončana; žita bilo je tisto leto veliko in izvrstno lepega.

6. 1827. je umrl Peter Jordan na Dunaji, eden najslavnejših učiteljev umnega kmetijstva; do svojega 14. leta je bil Jordan pastir; po neutrudljivih studijah pa jo je tako daleč pripravil, da je bil za profesorja kmetijstva na Dunaji imenovan, kjer je učiteljstvo nastopil leta 1796., postal tudi vodja cesarskih grajščin v Bösendorfu in Laksenburgu, in pripomogel k ustanovitvi družbe kmetijske Dunajske.

(Dalje prihodnjič.)

Vinogradska razstava in vinotržtvo

v Mariboru leta 1876.

Shod Avstrijskih vinorejcev se 20. septembra tega leta začne in 23. konča.

Vdeležiti se ga smejo deželani vseh dežel brez razločka.

Razpostava in vinotržtvo se bode vršilo med 17. in 24. septembrom.

Na razstavo pridejo:

V 1. skupino: vina. V 2. skupino: stranski pridelki vinstva. V 3. skupino: grozdje. V 4. skupino: posode, stroji in tvarine. V 5. skupino: podučila in književnost gledé vinstva in kletarstva.

V skupino 1. in 2. smejo se od razstavnikov samo pridelki dežel Avstrijskih pošiljati, v skupine 3., 4. in 5. pa predmeti iz vseh dežel brez razločka.

Nadrobni pregledi in naznanilni listki se na zahtevanje brez poštnine dopošiljajo, in se za brzo naznanjenje dotičnih adres uljudno prosi.

V Mariboru junija mesca 1876.

Središčni odbor.

Narodno-gospodarske stvari.

Poglejmo si malo Avstrijsko-Ogerske asekurance.

Dunajski list „Merkur“ ima poseben oddelek, v katerem razpravlja „asekurance“ (zavarovalnice). Naj iz njega nekoliko vrstic vzamemo v naš list; vsaj ne bode od škode na nobeno stran.

Zavarovanje — tako začjenja „Merkur“ svoj spis — se v deželah Avstrijsko-Ogerskih še zmirom ni tako vkoreninilo in tako razširilo, kakor bi bilo prav. Dvoje je krivo tega: eno je to, da mnogo ljudi še zmirom nima pravega pojma o asekurancah, drugo pa je roparsko početje nekaterih asekuranc ali bank. Mnogo kazenskih tožeb v Avstriji in na Ogerskem je pa še bolj

omamilo zaupanje do teh zavodov, in to po pravici. Zato je res skrajni čas, da vlada Dunajska za Avstrijo to stori, kar je storila Peštanska vlada za Ogersko, da na novo postavo zaveže asekurance, katera bi zavarovance varovala zvijač in sleparij, ki so večkrat skrite v asekurančnih pogojih.

Asekurance na Angleškem, v Ameriki, na Nemškem in Francoskem, čeravno jih je po številu veliko več, kakor v Avstriji in na Ogerskem, so vse v dobrem stanu — zakaj? Zato, ker je ljudstvo po ostrih postavah varovano vsakoršnih goljufij.

Žalibog, da niti ministerstvo niti državni zbor pri nas nista še na tako potrebo mislila; zato čedalje bolj pojema zaupanje ljudstva do asekuranc, katere, če so dobre in poštene, so gotovo velika dobrota človeštvu. Ako bi tako ne bilo, pač bi na Angleškem in v Ameriki ne bil skor vsak človek zavarovan: ta, da se ogne škodi ognja, uni toče, tretji živine, četrti da sebi in svojim o boleznih in starosti odvrne skrb življenja itd.

V Avstriji in na Ogerskem je bilo lansko leto blizu 40 asekuranc, ki so že večidel razglasile svoje bilance. Izvzemši le nekatere izmed njih kažejo vse druge neugodne račune. Dobro bo tedaj in treba bi bilo, da zavarovalnice, ki so že za likvidacijo zrele, se brž ko brž spravijo na stran, da se črv nezaupanja dalje ne širi, vsaj je 9 taci asekuranc,* ki si vendar po razglašeni svojih poročilih, če tudi lepo nališpanih, ne bodo menda domišljevale, da dalje životariti morejo. Asekuranca „Viktoria“, na priliko, z všteti 5000 kaduknimi delnicami, kaže zgubo 1 milijona in 680.000 gold. od kapitala 2 milijonov. Take zgube kažejo tudi „Konkordija“ v Reichenbergu in „vzajemna asekuranca Graška“. O takem času, ko Dunajska „Lebensversicherungsanstalt“, „Juventus“ in „Minerva“ likvidirajo, bo menda tudi lahko, riske družih hirajočih bank pod kako drugo streho spraviti.

Po mnogih družih razpravah kaže „Merkur“ s številkami sila velike gospodarske stroške nekaterih asekuranc, in po teh razpravah pride do tega, da pravi: poprek požró gospodarski stroški Avstrijskih asekuranc tretji del svojih premij (dohodkov). V gospodarske stroške (Verwaltungskosten) pa spadajo: provizije agentov, zdravniški honorari in pa stroški vodstva itd. —

Iz vsega, kar nam menda dobro podučeni „Merkur“ razodeva, je tedaj očitno: 1) da je asekuranc z ozirom na mlačno udeležstvo ljudstva v Avstriji in na Ogerskem veliko preveč, 2) da poštenja pri agentih je veliko premalo, 3) da zato in zarad še družih vzrokov so gospodarski stroški preveliki, 4) da stroge asekuracijske postave manjka. Zato je želeti, da se hirajoče asekurance po primernih pogojih vtopijo v zdrave, da druga ni na poti drugi, in z zmognimi asekurancami se povzdigne zaupanje do njih.

Politične stvari.

Ali je Avstrija še Habsburška monarhija ali že Bismarkova in Magjarska domêna?

„Ob mejah Avstrije ne smejo se snovati nove slovanske države!“ — tako kriče privrženci sedanje sisteme, samopridni „ustavoverni“ Nemci in

*) Da nikogar ne žalimo, nočemo teh 9 asekuranc, ki jih „Merkur“ kar naravnost po imenu navaja, prepisati v naš list, kajti nam gre le za stvar. Sapienti pauca!

Magjari; tako kriči za njimi brez premislika Magjarska in judovska plebs po časnikih tem na čelu nova „Pr.“

Če vprašaš: zakaj se ne smejo slovanske države snovati ob Avstrijskih mejah, dobiš odgovor: zato ne, ker so Avstriji nevarne.“ Da tak odgovor je le puhla fraza, očitno vsacemu, ki se ni še skregal s pametjo.

Kaj neki bil bi namen novih samostojnih slovanskih držav ob južno-vzhodnih mejah Avstrije? Je li mar ta namen sovražen Avstriji in jej nevaren?

Prizadevanje Turških Slovanov meri edino le na to, da si napravijo države s pravičnimi, človeka vrednimi naredbami. Oni si hočejo priboriti tako osodo, tako svobodo, kakoršno imajo vsi drugi narodi Evropski. Pod Turčijo — tega so ne le Slovani, ampak dandanes že vsi drugi narodi prepričani — pa je taka osoda, taka svoboda za-nje nemogoča, zato morajo ostrejši najprej Turški jarem. Ko bi to dosegli, ko bi prišli pod vladu — katero koli, pod katero bi mogli živeti človeški, zadovoljni bi bili, lotili bi se mirnega dela, obdelovanja zemlje, živinoreje, trgovstva, pa tudi skrbeli bi za duševno omiko, in tako bi materijelno in duševno napredovali in dohajali druge srečnejše narode. — Ali bilo bi to Avstriji, bi bilo sploh komu nevarno? Ali ne bi marveč bilo ravno Avstriji, ki je najbližnja sosednja, koristno? Bi li s tem, da bi se v Bosni, Hercegovini in Bulgariji vpeljale postavne, pravične razmere in s tem dale se te rodovitne dežele kulturi, Avstriji ne bila odprta nova pot posebno za kupčijo, ki je zdaj zaprta ravno zavoljo tega, ker pod Turkom ni pravice, ni varnosti za blago in življenje? Mislamo, da vsak, kdor ni vdarjen s Turško slepoto, bo v tem z nami enakih misli.

Iz tega ozira tedaj slovanske države Avstriji niso nevarne, marveč jej koristne.

Iščimo si zdaj družega vzroka. Nasprotniki Slovanov trdijo dalje: „s tem bi zadobili Slovani v Evropi preveliko moč.“ Dobro! Po takem morate, ki tako govorite, poklati Slovane, ker jih je Bog največ dal svetu! Slovani so krotek narod, bolj za mirna dela, poljedelstvo itd., nego za orožje rojeni. Zgodovina njihova uči, da niso nikdar nikoli preganjali drugih narodov iz njihovih dežel, ampak se držali svojega doma — veseli, če so jih le drugi pri miru pustili. Ali so pač Slovani že toliko nemških dežel pogoltnili kakor Nemci slovanskih? Pogledite Rusijo! Ona je kolos, velikan, ki bi, ako bi bila boja željna, lahko razprostrla se že po Evropi. Ali ona ne steza svojih rok po tujih deželah, kakor, na priliko, Prusija, in tudi zdaj ne namerava na jugu prisvojiti si kaj, ampak le tlačeni „raji“ pomagati do človeških pravic.

Iz tega sledi dalje, da je strah Nemcev in Magjarov pred Slovani prazen; bolj bi se oni imeli bati Turka. Ta je sovražnik vsega napredstva, vseh drugovercev, on nima o pravici nobenega pojma in bi bil ne le Avstriji, ampak tudi Evropi nevaren, če bi si ne bil svest svoje slabosti, če bi Turčija ne bila skozi in skozi trohljiva in gujila. Dokler je Turek imel moč, bil je res nevaren in strašen vsi Evropi, in da ne bi bilo Slovanov, morda bi bilo glavno mesto Turčije v sredi Evrope kje, morda celó Dunaj. Nad Slovani pa si je skrhal zobe; tedaj so ravno oni stavili Turku sedanje meje. Kje bi dandanes bili Magjari, kje celó ravno tisti Dunajski ustavoverci, ki zdaj najbolj za Turka gorijo, ako ne bi bilo Sobieskega, ki je s svojimi Poljaki Dunaj otel gotove pogube! Ali ni toraj grozna nehvaležnost, če ti ljudje zdaj zmiraj zatirajo Slovane?

Idimo dalje in stavimo vprašanje: katera država je Avstriji bolj nevarna, Turška ali Slovanska?

Poglejmo Srbijo in Turčijo. Kar ima Srbija sa-

mostojno svojo vladu — in to še ni dolgo — kako se je duševno in materijelno povzdignila! Se je li to zgodilo Avstriji na kvar? Gotovo ne! temu bo pritrdil vsak, ki nima turških možganov v glavi. Razmere med Avstrijo in Srbijo bile so zmiraj prijazne, kupčijske zveze gotovo Avstrijskim podložnim na korist.

Kaj pa je s Turškimi deželami: Bosnijo, Hercegovino in Bulgarijo? Kaj je imela Avstrija od njih? Nič! — a nekaj vendar, kar je prav dobro čutila, kar jo je stalo že mnogo milijonov — namreč Turško živinsko kugo, katera je vedno in vedno vkljub skrbi in velikih stroškov vhajala na Ogersko in Hrvaško in od tod zatrosila se skoro po polovici Avstrije ter pokončala brez števila živine. Tudi človeška kuga je večkrat v naše dežele priromala iz Turškega, ker Turčija je zalega vse gnjusobe in nesnage, iz katere izvirajo vsakovrstne kužne bolezni. Mislamo pa, da ima vsak za sosedo rajši čednega moža, kakor nesnažnega, če bi prav nikakoršnega družega razločka med njima ne bilo.

Po vsem tem je zadosti dokazano, da je fraza o nevarnosti slovanskih držav ob mejah Avstrijskih popolnoma puhla in da za drugim grmom tiči zajec. Samopašni nemčurji in ravno taki Magjari tresejo se za svoje gospodstvo, za svojo onipotencijo; zato Avstrijo identificirajo s svojo stranko. „Mi smo mi!“ — kričijo — in „hočemo ostati mi“, to je ošabna misel njihova. Prav zato pravijo, da bi utegnili to, kar se zdaj na jugu godi, Avstrijo zaplesti v nevarno vojsko. Al če bi bila taka vojska nevarna njim, nevarna še ni za Avstrijo, da! — še manj nevarna bila bi od tacega miru, kakoršnega Avstrija zdaj že več let vživa. Povsod je prodrlo spoznanje, da je Avstrija v slabem stanju, ker so glavni stebri njenega blagostanja — kmetijstvo, obrtnijstvo in kupčijstvo — že skoro ob tla. Pogledite na Dunaj, kakošnega straha trepetá ondašnja borska in kako stojé kurši! Je li pa tega propada kriva kaka vojska? Avstrija je imela že več nesrečnih vojsk, a po teh ni nikdar država tako na nič prišla, kakor po sedanjem „miru“, katerega si Magjari in nemčurski ustavoverci z vso silo ohraniti prizadevajo. Ta „mir“ se nam zdi za Avstrijo, kakor tihota na morji za ladijo, ki ne more iz mesta in se v vročini pari, popotniki pa žeje in bolezni mrjô. Če bi Avstrija morala še dolgo vživati takega „miru“, utegnili bi ž njo tako daleč priti, da bi ji nobena reč, tedaj tudi slovanske države ob mejah ne mogle nevarne biti, ker bi je — več ne bilo.

Zaseženo.